

**Bophatlalatsi ba Setjhaba: Dipuo tse hlohang motheo ka Mong. L Montana SP
(Setho sa Palamente) ho latela tlaleho ya lesedinyana la Independent Newspapers
la 7 Mphalane 2025**

Tshwane, 7 Mphalane 2025 - Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS) di hlokometse ditlaleho tsa bophatlalatsi ba ditaba tse boletang hore Mong. Lucky Montana SP o "hlahletse diqoso tsa bonokwane" kgahlano le SARS moo a reng ho bile le "ho fetolwa ka boqhekanyetsi ha taelo ya lekgotla eo e seng ya nnete ho tshehetsa sekoloto se hodimo se kolotuwang sa lekgetho". Mong. Montana ho bolelwa a ile a bua phatlalatsa hore SARS "e na le taolo e mpe, e bile e sebedisa matla hampe mme e le tsholong la ho mo hlorigisa ho latela tshekamelo ya hae ya sepolotiki".

Ka tlwaelo SARS e keke ya buisana le balefalekgetho ba sa ntsaneng ba le kganyetsanong le yona setjhabeng, empa tsena tse buuwang mona mme e le leshano di tlameha ho arabelwa hanghang. Mabapi le sena, ho bohlokwa haholo ho fana ka boitshetleho ba taba ena.

Motjha wa pokello ya lekgetho ka kakaretso:

Molao wa Tsamaiso ya Lekgetho o jarisa SARS boikarabelo ba molao ho nnetefatsa pokello e sebetsang ka ho phethahala ya lekgetho. Motjha ona o ka akaretisa ho faelwa ha diteitemente tse nnetefaditsweng ke SARS, tse hlalosang bokaalo bo lokelang ho leshwa ba lekgetho ho tlelereke kapa morejisetara wa lekgotla la molao, ho latela moo sena se hlokahalang teng le ho latela boemo bo itseng. Ebang ho le jwalo, ho ntshuwa lengolo la phethahatso - lena le ntshuwa ho latela motjha wa tlwaelo wa pokello ya sekoloto. Seteitemente sena se nnetefaditsweng, se fuweng SARS ho ya ka molao, jwale se sebediswa ho fumana sekoloto sa lekgetho se kolotuwang ke molefalekgetho. Ke molao hore seteitemente se jwalo se nnetefaditsweng se fumanweng ke SARS ho tswa lekgotleng le nang le matla a jwalo a molao hodima molefalekgetho se tla nkuwa e le taelo ya semmuso ya lekgotla ka sepheo sa ho fumana sekoloto sa lekgetho se kolotuwang. SARS e toboketsa hore "ha e sebedise ditaelo tsa lekgotla tsa mokunyata ho tshehetsa dikoloto tse hodimo tsa lekgetho"

Ho kgethwa ha dinyewe ka kakaretso:

SARS ke setheo sa molao mme se angwa ke Molao wa Motheo mmoho le Bili ya Ditokelo. SARS e hahamella ho phethahatsa melao ya naha ya lekgetho le ya bolaodi ba meedi ntle le tshabo kapa leeme, le ka tsela e bonaletsang le e hlohang tshusumetso e tswang kante. Ha ho motho le ya mong ho SARS ya ka etsang qeto ya hore ke mang ya lokelang ho fuputswa, ho oditwa, ya lokelang ho lefa dikoloto tsa hae tsa lekgetho le ya sa lokelang ho di lefa. SARS e tshepetse mefuteng e fapaneng le ya othomathike ya Bohlale ba Maiketsetso (AI), le hodima mekgwa e itshetlehileng hodima tse ka bakang kotsi le dipatlisiso ho kgetha dinyewe. Ho kgethwa ha dinyewe hore di fuputswe kapa di odituwe ho itshetlehile hodima bodisa ho tswa mekgweng e fapaneng - dikomiti tse nang le melao

ya taolo di teng ho lekola le ho phethahatsa dketsahalo tse itseng. Dikomiti tsena tsohle di teng ho ya ka molao, leano kapa mekgwa ya taolo mme di na le melao e hlakileng haholo. Di na le batho ba nang le boitsebelo le makgabane a jwalo mme bona ka bobona ba angwa ke mekgwa ya bodisa. SARS ke setheo sa setjhaba se batlang se ikemetse le se nang le boitlamo bo itseng ba molao. Haesale SARS e ntse e phethahatsa mosebetsi wa yona ka boikemelo le ka tsela e sa kgetheng lehlakore le e sa dumelleng ho itshunyatshehunya ho tswang kantle. SARS e hana ka matla taba e reng ho na le "matsholo a ho hlorisa batho ho latela tshekamelo ya bona ya sepolotiki".

Tsela ena ya ho tshetleha ditaba ke ho baka pherekano, ho diehisa, ho thibela le ho baka moferefere o sa hlokeheng:

E se e le tlwaelo jwale ya ba bang ba lokelang ho tjamelana le ditlamorao tsa diketso tsa bona, ho leka ho baka pherekano, ho kgelosa le ho hlasela le ho sebedisa mawa ka ho sebedisa hampe motjha wa semolao wa ditsetlebo, bodisa le mekgwa ya bofuputsi le metjha ya yona ka hore ba kenye diqoso tsa leshano le ho tla ka meritaoko e hlohang motheo ya "ditsetlebo". Nalane ya rona haufinyana tjena e tletse ka mehlala ya ka moo batho ba lekileng ho kena ka hara bophatlalatsi ba ditaba le ho bo sebedisa hampe mmoho le mapatlalo a mang a setjhaba ho phethahatsa tsena tse leshano mmoho le mehopolo e jwalo ho fihlella dipheko tsena tsa bona tse belaeang. Ho jwalo feela le ka tshebediso e mpe le ho tshabela mehlodi ya mokgatlo ya phethahatso ya molao ka sepheo se le seng feela sa ho fihlella dihlooho tse hohelang maikutlo a setjhaba. Mabapi le sena, SARS e ntse mme e ntse tswela pele ho buisana le mekgatlo e fapaneng ya Mokgwatshebetso wa Phethahatso ya Toka ka leihlo la ho hlahloba mekgwa e hlwahla ya ho qoba diketso tsena, ka ha yona e senya nako le mehlodi ya bohlokwa ya bahlanka ba phethahatso ya molao.

SARS e ipiletsa ho baphatlalatsi ba ditaba ho lekola dintjha tsa bona ka ho phethahala le ho nnetefatsa hore ba tseba metjha ya molao le ya tlwaelo ya taolo pele ba tlaleha mabarebare ana. SARS, mmoho le bophatlalatsi, hantlente le baahi bohle ba naha ena ba na le boikarabelo hodima basebetsi ba mmuso ba tshepahalang le ba sebetsang ka thata hore pele ho fumanwe sesosa sa taba, ho shebisisa ditaba tse sa kgolweheng le hore bonnyane ho fumanwe dintlha tsa taba, pele ho ka buuwa ka ditaba tse sekamelang lehlakoreng le le leng. Sena ha se thibele mang kapa mang ho batlana le pheko efe kapa efe e molaong ho tswa mekgatlong ya molao, ebang taba e le teng. Tabeng ena, ha ho letho ho yona.

"Ho qosa" le "ho beha diqoso":

Bolaodi ba Naha ba Botjhotjhisi (NPA) bo thehilwe ho latela Karolo ya 179 ya Moalo wa Motheo mme ke setheo se le seng feela se fuweng matla a ho etsa qeto mabapi le ho qosa motho ofe kapa ofe kapa setheo, ka bonokwane le ho fumana hore diqoso tseo di

lokela ho ba dife. Ha ho motho ntle feela le NPA ya ka qosang SARS kapa bahlanka bafe kapa bafe ba yona.

SARS e dumelletswa ho tsebahatsa lesedi la molefalekgetho setjhabeng ho senola leshano le ka beng le boletswe:

Ho latela dipuo tsena tsa Mong. Montana, SARS moo ebang ho hlokeha, e tla sebedisa Karolo ya 67(5) ya Molao wa Taolo ya Lekgetho, e dumellang SARS ho tsebahatsa lesedi la molefalekgetho leo ka tlwaelo le ka beng le nkuwa e le sephiri, ka sepheo sa ho senola dipuo tsa leshano tse entsweng kgahlano le SARS mmoho le metjha ya yona.

SARS e keke ya hlahisa maikutlo a mang mabapi le taba e na ha jwale, ho fihlela Mong. Montana a tsebisitswe ho latela dintlha tsa karolo ya 67 (5) ya Molao wa Taolo ya Lekgetho hore a etse kgulo ya phatlalatsa ya dipuo tsena tsa leshano, tse hlokang motheo ho latela nako e behilweng ya dihora tse 24. Ebang a hloheha ho etsa seo, SARS e tla qobelleha ho tsebahatsa lesedi la molefalekgetho leo ka tlwaelo e leng la sephiri ho lokisa mehopolo ena e fosahetseng.

SARS e boela e kgothaletsa balefalekgetho ba leng kganyetsanong le SARS ho sebedisa metjha e ntse e tswella le e teng ya tharollo ya dikganyetsano ho hlahisa ditlitlebo dife kapa dife tseo ka mohlomong ba nang le tsona.

Ho fumana lesedi le fetang lena, ka kopo ikopanye le SARSMedia@sars.gov.za